

0
5

LATVIJAS SOCIĀLDEMOKRĀTIJAS
LONDONAS NOZARE.

VĒSTURISKĀ IZZIŅA

1905.g. - 1918.g.

PA - 12.f.

Pēc 1905.g. revolūcijas sakāves, daļa latviešu sociāldemokrātu emigrēja uz ārzemēm. Par daudzu iecelotāju pagaidu uzturēšanās vietu kļuva Londona. Tur 1905.g. 25. decembrī¹⁾ tika izveidota sociāldemokrātu grupa - Krievijas Sociāldemokrātiskās Strādnieku partijas (KSDSP) Latvijas Sociāldemokrātijas (LSD) Londonas Nozare (Par nozarēm sevi dēvēja Londonas un Glazgovas²⁾ sociāldemokrātu grupas).

Dibināšanas sapulcē pieņemtie statūti nezināmu iemeslu dēļ Šveices tipogrāfijā gāja bojā, tādēļ 1906.g. 18. martā Statūtus pieņēma atkārtoti.³⁾ Tajos uzsvērts, ka Nozare ir KSDSP LSD sastāvdaļa, kas pakļaujas LSD Centrālajai Komitejai (CK). No 1906.g. 1. augusta visas LSD emigrantu grupas pārgāja jaunizveidotās CK ārzemju pārstāvniecības - Ārzemju Komitejas⁴⁾ (ĀK) pakļautībā. Galvenie Nozares biedra pienākumi bija idejiski un materiāli atbalstīt LSD ārzemēs, sniegt palīdzību trūkumā nonākušajiem biedriem, piesaistīt sociāldemokrātijai jaunus biedrus, regulāri apmeklēt biedru sapulces utt.

Nozares darbību vadīja vēlētas amatpersonas - Nozares priekšstāvis, sekretārs, bibliotekārs un 2 kontrolieri.

Nozare veidoja savu bibliotēku, kurā 1906.g. beigās bija jau 250,⁵⁾ bet 1909.g. - 571 grāmatas,⁶⁾ 1907.g. 8. augustā tika pieņemti īpaši bibliotēkas statūti,⁷⁾ kuros norādīts, ka bibliotēkas mērķis ir veicināt Londonā dzīvojošo latviešu un cittautiešu izglītību un nostiprināt viņu šķiras apziņu.⁸⁾

- 1) LVA, PA-12.f., 1.apr., 1.1., 24.lp.
- 2) Sk. Glazgovas Nozares (PA-13.f.) Vēsturisko izziņu.
- 3) LVA, PA-12.f., 1.apr., 1.1., 26.lp.
- 4) Sk. Ārzemju Komitejas (PA-2.f.) Vēsturisko izziņu.
- 5) Turpat, 1.1., 37.lp.
- 6) L.Dūma un D.Paeglīte. Revolucionārie latviešu emigranti ārzemēs. 1897.-1919.-Rīga, 1976.-131.lpp.
- 7) LVA, PA-12.f., 1.apr., 1.1., 48.o.p.lp.
- 8) Turpat, 3.1., 3.lp.

1908.g. sākumā pieņēma jaunus Nozares statūtus, kuros izdarītas izmaiņas Nozares vadībā. Turpmāk uz gadu tika ievēlēti Nozares priekšstāvis, kasieris, bibliotekārs, rakstvedis, Rīcības komiteja 3 cilvēku sastāvā un 2 kontrolieri.⁹⁾

Nozares priekšstāvja galvenais uzdevums bija uzturēt sakarus ar LSD un citām organizācijām, Rīcības komitejas pārziņā bija pabalstu izsniegšana trūcīgajiem biedriem u. c. jautājumi.

1909.g. aprīlī vēlreiz tika mainīti Londonas Nozares statūti. Tajos norādīts, ka Nozares darbību vada Rīcības komiteja, kas sastāv no 7 locekļiem - sekretāra, kasiera, bibliotekāra, 2 kontrolieriem un 2 padomdevējiem.¹¹⁾

Sekretārs pārņēma Nozares priekšstāvja funkcijas.

1909.g. sākumā Nozarē tika izveidota Agitācijas komiteja,¹²⁾ kas organizēja un vadīja teorētisko pulciņu, rīkoja diskusijas, literārus vakarus u. c.

1909.g. maijā statūtus pārstrādāja un Rīcības komitejas sastāvs atkal mainījās. Tagad tā sastāvēja no 5 locekļiem, kuri no sava vidus izvēlēja sekretāru, bibliotekāru, kasieri un protokolistu.¹³⁾

Statūtus nedaudz pārstrādāja arī 1910., 1911. un 1912. gadā.

1908.g. Londonā nodibinājās latviešu revolucionāro emigrantu Izglītības biedrība, kurā darbojās lielākā daļa Nozares biedru. Tā vadīja arī propagadistu skolu. 1909.g. biedrība sāka darboties Nozares ietvaros.¹⁴⁾

Londonas Nozares darbu traucēja skiltie saimnieciskie apstākļi, bezdarbs, emigrantu lielais pieplūdums pilsētā, kā arī Nozares vadības biežā maiņa.

1910.g. biedru vidū sākās nesaskaņas, kas noveda pie sa-

-
- 9) LVA, PA-12.f., 1.apr., 3.1., 5.lp.
  - 10) Turpat, 8.lp.
  - 11) Turpat
  - 12) Turpat, 11.lp.
  - 13) Turpat, 3.1., 13.o.p.lp.
  - 14) Turpat, 9.1., 68.lp.

šķelšanās un vairāku biedru aiziešanas no Nozares. Ārzemju Komiteja (ĀK) 1911.g. 1. janvārī paziņoja, ka konfliktu rezultātā Nozare faktiski izjukusi un uzskatāma par likvidētu,¹⁶⁾ bet lielākā daļa Nozares biedru izteica vēlēšanos izveidot jaunu pulciņu un Londonas Nozare darbību atjaunoja.

Tāpat kā agrāk regulāri tika lasīti referāti, rīkoti diskusiju vakari, izplatīti uzsaukumi un vākti ziedojumi. Nozare katru gadu piedalījās 1. maija demonstrācijās, organizēja sarīkojumus, lai ar savāktajiem līdzekļiem atbalstītu Londonā iebraukušos emigrantus un trūcīgos biedrus.

1912.g., aizvien vairāk saasinoties attiecībām starp bolševistiski noskaņotām LSD ārzemju grupām (t. sk. Londonas Nozari) un ĀK, kas, tāpat kā LSD CK, bija likvidātoriska, rādās nepieciešamība izveidot jaunu organizāciju, kas aizstāvētu ārzemju grupu intereses un koordinētu to darbību. Tādēļ 1912.g. tika izveidota LSD ārzemju grupu apvienība - LSD Ārzemju Grupu Koporganizācija,¹⁷⁾ kura izstrādāja visām grupām kopīgus statūtus. Koporganizācijas vadošais orgāns bija LSD Ārzemju Grupu birojs (ĀGB) kurā grupas uz vienu gadu ievēlēja 3 locekļus un 2 revidentus.

1912.g. beigās Londonas Nozare vienbalsīgi pievienojās LSD Hamburgas pulciņa vēstulei, kura ieteica koncentrēt ap ĀGB visu grupu idejisko un materiālo darbību.¹⁹⁾ Nozare nolēma visas LSD CK paredzētās naudas iemaksas sūtīt caur ĀGB.

Nozares biedri piedalījās kopējās Krievijas Sociālistisko grupu emigrantu sapulcēs, 1914.g. 3 biedri ietilpa krievu emigrantu izveidotajā Hercena pulciņā, 11 - Britu Sociālistiskajā Partijā, 14 - angļu tredjūnijās, bet 20 - Vācu Komunistu klubā.²⁰⁾

I Pasaules kara laikā Nozares ietvaros nodibināja kara krīzē cietušo biedru pabalsta fondu.²¹⁾ Kopā ar KSDSP maziņu grupu, Bunda grupu, kā arī lietuviešu un poļu biedriem izveidoja Londonas Politisko Katordznieku un Nometināto Pabalsta Komiteju.²²⁾

16) LVA, PA-12.f., 1.apr., 3.1., 125.lp.

17) L.Dūma un D.Paeglīte. Revolucionārie latviešu emigranti ārzemēs 1897.-1919.-Rīga, 1976.-187.lpp.

18) Sk. ĀGB (PA-11.f.) Vēsturisko izziņu.

19) LVA, PA-12.f., 1.apr., 9.1., 173.lp.

20) Turpat, 3.1., 116.lp.

21) Turpat, 114.lp.

22) Turpat, 108.o.p.lp.

Nozare pievienojās ĀK rezolūcijai "Pasaulē karš un starptautiskās sociāldemokrātijas taktika,"²³⁾ kurai bija liela nozīme emigrantu boļševistisko uzskatu veidošanā.

Nozares ietvaros aktīvi darbojās Literatūras pulciņš, kurš 1915.g. tika pārveidots par Pašizglītības pulciņu.²⁴⁾

1915.g. biedru vidū izcēlās nopietns konflikts. Tā iemesls bija pārmetums dažiem biedriem, kuri nestrādāja un ilgstoši pabija tika no citu biedru iemaksātajām pabalsta summām. Konflikta rezultātā 8 biedri, to vidū ievērojamie sociāldemokrāti J.Bērziņš-Ziemeļis, J.Jansons-Brauns, G.Daberts u. c. 1915.g. oktobrī izstrājās no Londonas Nozares.²⁵⁾

1916. un 1917.g. Nozares delegāti piedalījās kopējā Sociālistisko grupu komitejā,²⁶⁾ Emigrantu Aizstāvēšanas Līgas finansiālajā komitejā²⁷⁾ u. c. organizācijās.

1917.g., saņemot ziņas par revolūciju Krievijā, sociāldemokrāti steidzās atpakaļ uz Dzimteni. Par Nozares galveno uzturētāju kļuva emigrantu izceļošanas atvieglošana un palīdzības sniegšana Londonā palikušajām ģimenēm, ar ko galvenokārt nodarbojās sociālistisko grupu delegātu komisija.²⁸⁾

Lielākā daļa sociāldemokrātu grupu u. c. emigrantu organizāciju biedriem aizceļojot beidza pastāvēt, 1917.g. oktobrī emigrāci darbojās vairs tikai 2 LSD grupas²⁹⁾ - Londonas Nozare un Parīzes grupa.

1918.g. 4. jūnijā Nozares biedrs un ĀGB sekretārs (no 1917.g. H.Vintiņš paziņoja par ĀGB darbības pārtraukšanu.³⁰⁾

Londonas Nozares pēdējā sapulce notika 1918.g. 16. jūlijā. Līdz ar to Nozare beidza pastāvēt.

Vadošā arhiviste

L.Vītola

23) LVA, PA-12.f., l.apr., 3.1., 109.lp.

24) Turpat, 136.lp.

25) Turpat, 14.1., 115.o.p.lp.-122.lp.

26) Turpat, 3.1., 150.lp.

27) Turpat, 9.1., 388.o.p.lp.

28) Turpat, 23.1., 89.lp.

29) Turpat, 11.1., 199.lp.

30) Turpat, 229.lp.

31) Turpat, 236.lp.

L. Vītola